EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 03 13
COM(2020) 99 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/57/ES dėl baudžiamųjų sankcijų už manipuliavimą rinka (manipuliavimo rinka direktyva) įgyvendinimo

1. ĮVADAS

1.1. Pagrindiniai faktai

2014 m. balandžio 16 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/57/ES dėl baudžiamųjų sankcijų už manipuliavimą rinka (manipuliavimo rinka direktyva) (toliau – Direktyva)[1]. Valstybės narės, siekdamos laikytis Direktyvos, turėjo priimti ir paskelbti būtinas nacionalines priemones ne vėliau kaip 2016 m. liepos 3 d. ir taikyti minėtas priemones nuo tos pačios datos, atsižvelgiant į 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) (toliau – Reglamentas)[2] įsigaliojimą.

Šia direktyva ir Reglamentu atnaujinamos ir stiprinamos Sąjungos rinkos vientisumo ir investuotojų apsaugos taisyklės, kurios anksčiau buvo nustatytos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2003/6/EB dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka)[3] ir Komisijos direktyvose 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB.

Šia direktyva papildomas Reglamentas, užtikrinant, kad už sunkiausius Reglamento pažeidimus būtų baudžiama, ir nustatant būtiniausias taisykles, susijusias su baudžiamosiomis sankcijomis už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija, neteisėtą viešai neatskleistos informacijos atskleidimą ir manipuliavimą rinka.

Direktyva buvo priimta pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 83 straipsnio 2 dalį, pagal kurią „*direktyvose galima nustatyti būtiniausias taisykles dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo*“, jei „*valstybių narių baudžiamųjų įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų suderinimas pasirodo būtinas užtikrinant Sąjungos politikos veiksmingą įgyvendinimą srityje, kurioje taikomos derinimo priemonės*“.

1.2. Direktyvos tikslas ir pagrindiniai elementai

Direktyva nustatomos būtiniausios taisyklės, susijusios su baudžiamosiomis sankcijomis už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija, neteisėtą viešai neatskleistos informacijos atskleidimą ir manipuliavimą rinka (toliau – piktnaudžiavimo rinka nusižengimai). Ja užtikrinamas veiksmingas Reglamento įgyvendinimas reikalaujant, kad valstybės narės bent sunkius piktnaudžiavimo rinka nusižengimus priskirtų prie nusikalstamos veikos ir už juos skirtų baudžiamąsias sankcijas. Taigi ši direktyva padeda užtikrinti finansų rinkų vientisumą ir sustiprinti investuotojų apsaugą ir pasitikėjimą šiomis rinkomis.

[1] OL L 173, 2014 6 12, p. 179.
[2] OL L 173, 2014 6 12, p. 1.
[3] OL L 96, 2003 4 12, p. 16.

Atitinkamai pagal Europos Sąjungos sutarties 22 ir 21 protokolus Danija ir Jungtinė Karalystė nedalyvavo priimant Direktyvą, todėl ji nėra joms privaloma ar taikoma. Airija, priešingai, pasinaudojo savo teise dalyvauti priimant ir taikant šią direktyvą.

Pagrindiniai Direktyvos elementai yra valstybėms narėms keliami įpareigojimai

- prie nusikalstamos veikos priskirti bent sunkius piktnaudžiavimo rinka nusižengimus (3–5 straipsniai[4]);
- prie nusikalstamos veikos priskirti kurstymą ir raginimą vykdyti piktnaudžiavimo rinka nusižengimus ir bendradarbiavimą vykdant tokius nusižengimus, taip pat bandymą juos vykdyti (6 straipsnis);
- nustatyti būtiniausias taisykles dėl baudžiamųjų sankcijų fiziniams asmenims, visų pirma dėl maksimalaus dydžio ne trumpesnės kaip ketverių metų trukmės sankcijos už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimą rinka ir maksimalaus dydžio ne trumpesnės kaip dvejų metų trukmės sankcijos už neteisėtą viešai neatskleistos informacijos atskleidimą (7 straipsnis);
- numatyti juridinių asmenų atsakomybę už piktnaudžiavimo rinka nusižengimus ir už šiuos nusižengimus skirti jiems sankcijas (8 ir 9 straipsniai);
- nustatyti savo jurisdikciją dėl piktnaudžiavimo rinka nusižengimų (10 straipsnis) ir
- prašyti asmenų, atsakingų už teisminių ir teisėsaugos institucijų darbuotojų mokymą, organizuoti tinkamą mokymą dėl Direktyvos (11 straipsnis).

1.3. Ataskaitos aprėptis, metodologija ir procedūra

Šioje ataskaitoje vertinamas Direktyvos įgyvendinimas pagal Direktyvos 12 straipsnį, pagal kurį Komisija įgaliojama Europos Parlamentui ir Tarybai pateikti Direktyvos veikimo ataskaitą (žr. 2 ir 3 skirsnius toliau), kurioje prireikus nurodoma būtinybė ją iš dalies pakeisti (žr. 4 skirsnį toliau).

Šioje ataskaitoje pateiktas aprašymas ir analizė daugiausia pagrįsti informacija, kurią valstybės narės pateikė Komisijai pranešimuose apie nacionalines priemones, kuriomis ši direktyva perkelta į nacionalinę teisę. Ataskaitoje dėmesys sutelkiamas į priemones, kurių valstybės narės ėmėsi, kad perkeltų Direktyvą į savo nacionalinę teisę. Joje vertinama, ar valstybės narės įgyvendino Direktyvą per nustatytą laikotarpį ir ar nacionalinės teisės aktais pasiekti Direktyvos tikslai bei įvykdyti jos reikalavimai.

Rengiant šią ataskaitą apie visišką Direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę buvo pranešusios visos valstybės narės[5]. Komisija pradėjo vertinti, ar nacionalinės priemonės atitinka Direktyvą, kai tik valstybės narės pranešė apie tas priemones. Atlikus vertinimą pradėtos 14 pažeidimo nagrinėjimo procedūrų dėl neatitikties. Palaikant neoficialius ryšius su valstybėmis

[4] Visi straipsniai, jei nenurodoma išsamiau, nurodo į Direktyvą.

[5] 2016 m. liepos 3 d. suėjus Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui 18 valstybių narių Europos Komisijai nebuvo pranešusios apie perkėlimo į nacionalinę teisę aktus arba buvo pranešusios tik iš dalies. Komisija šioms valstybėms narėms išsiuntė oficialius pranešimus apie tai, kad jos nepranešė apie Direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę arba pranešė tik apie dalinį jos perkėlimą, taip pat papildomą pagrįstą nuomonę vienai valstybei narei. Visos šios pažeidimo nagrinėjimo procedūros jau yra užbaigtos.

narėmis ir bendradarbiaujant su atitinkama valstybe nare buvo išspręstos kelios su perkėlimu į nacionalinę teisę susijusios problemos ir penkios susijusios pažeidimo nagrinėjimo procedūros dėl neatitikties buvo užbaigtos. Šios problemos nėra aptariamos šioje ataskaitoje. Šiuo metu yra vykdomos devynios pažeidimo nagrinėjimo procedūros. Dėl šešių iš jų buvo išsiųstas oficialus pranešimas.

2. BENDRAS VERTINIMAS

Pagrindinis Komisijos tikslas – užtikrinti, kad visos valstybės narės taikytų pakankamai veiksmingas, proporcingas ir atgrasomąsias baudžiamosios teisės priemones, kad finansų rinkų vientisumas būtų apsaugotas nuo piktnaudžiavimo.

Atlikus išsamų perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių, apie kurias pranešta, vertinimą buvo patvirtinta, kad dauguma valstybių narių visiškai ir tinkamai perkėlė Direktyvą į savo nacionalinę teisę visų jos aspektų atžvilgiu. Be to, galima konstatuoti, kad išvados dėl neatitikties dažnai būdavo susijusios su palyginti nedidelėmis problemomis. Pavyzdžiui, nebuvo nustatyta jokių perkėlimo į nacionalinę teisę problemų, susijusių su nuostatomis dėl kurstymo, bendrininkavimo, raginimo ir bandymo (6 straipsnis); juridiniams asmenims taikomų sankcijų (9 straipsnis); jurisdikcijos (10 straipsnis) ir mokymų (11 straipsnis). Susirūpinimas dėl nuostatų, susijusių su baudžiamosiomis sankcijomis fiziniams asmenims (7 straipsnis) ir juridinių asmenų atsakomybe (8 straipsnis), perkėlimo į nacionalinę teisę atitinkamai kilo tik dviejose valstybėse narėse. Dauguma valstybių narių tinkamai perkėlė į savo nacionalinę teisę nuostatas, pagal kurias piktnaudžiavimo rinka nusižengimai, t. y. prekyba vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija (3 straipsnis), neteisėtas viešai neatskleistos informacijos atskleidimas (4 straipsnis) ir manipuliavimas rinka (5 straipsnis) priskiriami prie nusikalstamos veikos.

Tačiau tikrinant, kaip Direktyva buvo perkelta į nacionalinę teisę, buvo nustatytos šios su perkėlimu į nacionalinę teisę susijusios problemos:

- keliose valstybėse narėse 1 straipsnio (dėl dalyko ir taikymo srities) nuostatos nebuvo tinkamai ir visapusiškai perkeltos į nacionalinę teisę;
- vienoje valstybėje narėje trūko apibrėžčių (2 straipsnis) arba jos buvo neišsamios;
- trijose valstybėse narėse prekyba vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir patarimas kitam asmeniui prekiauti vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija (3 straipsnis) nėra visapusiškai priskiriami nusikalstamai veikai;
- vienoje valstybėje narėje neteisėtas viešai neatskleistos informacijos atskleidimas (4 straipsnis) nėra visapusiškai priskiriamas nusikalstamai veikai;
- į nacionalinę teisę dažnai perkeltas ne visas 5 straipsnis (dėl manipuliavimo rinka) – kai kurie jo elementai nebuvo įtraukti į nacionalinės teisės aktus. Kalbant apie 1 straipsnio 4 dalį, kuria išplečiama 5 straipsnio taikymo sritis, kai kurios valstybės narės konkrečiai neįtraukė visų reikiamų elementų.

Atsižvelgdama į tai, kad pirmiau išvardytos atitikties problemos, išsamiai išnagrinėtos 3 skirsnyje, dar neišspręstos, Komisija ėmėsi visų tinkamų priemonių, be kita ko, pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsnį, kad užtikrintų Direktyvos laikymąsi visoje Europos Sąjungoje.

3. KONKRETŪS VERTINIMO ASPEKTAI

3.1. Dalykas ir taikymo sritis (1 straipsnis)

Direktyvos 1 straipsnyje nustatytas Direktyvos dalykas ir taikymo sritis. Šiuo atžvilgiu jame ne tik išvardytos finansinės priemonės, kurioms taikoma Direktyva (teigiama taikymo sritis, 2 dalis), bet ir nustatyta, kam Direktyva netaikoma (3 dalis). 1 straipsnio 4 dalyje 5 straipsnio (dėl manipuliavimo rinka) taikymo sritis išplečiama tam tikroms biržos prekių neatidėliotinų sandorių sutartims, tam tikrų tipų finansinėms priemonėms, susijusioms su biržos prekių neatidėliotinų sandorių sutartimis, ir veiksmams, susijusiems su lyginamaisiais indeksais. 5 dalyje patikslinama, kad ši direktyva taikoma bet kokiems sandoriams, pavedimams arba veiksmams, susijusiems su bet kokia finansine priemone, nurodyta 2 ir 4 dalyse, nepriklausomai nuo to, ar toks sandoris, pavedimas arba veiksmas vykdomas prekybos vietoje.

Dauguma valstybių narių visiškai ir laikydamosi Direktyvos perkėlė 1 straipsnį į savo nacionalinę teisę. Likusiose valstybėse narėse nustatytos ir tebesprendžiamos šios problemos:

- dvi valstybės narės į savo nacionalinę teisę nevisiškai perkėlė 1 straipsnio 2 dalį dėl Direktyvos taikymo įvairių rūšių finansinėms priemonėms, nes jų teisės aktai taikomi tik prekybai tam tikrose daugiašalėse prekybos sistemose (DPS) (b punktas) ir organizuotose prekybos sistemose (OPS) (c punktas) ir (arba) į juos nėra įtrauktos visos finansinės priemonės;
- viena valstybė narė į savo nacionalinę teisę neperkėlė 1 straipsnio 3 dalies, kurioje apibrėžiama neigiama Direktyvos taikymo sritis (išimtys prekybai nuosavomis akcijomis, vertybiniais popieriais ir pinigų politikai) – priešingai nei kitos išimtys, jos teisės aktuose neminima prekyba vertybiniais popieriais ar susijusiomis priemonėmis stabilizavimo tikslais (b punktas);
- dvi valstybės narės į savo nacionalinę teisę nevisiškai perkėlė 1 straipsnio 4 dalies a punktą, kuriuo 5 straipsnio taikymo sritis išplečiama tam tikroms biržos prekių neatidėliotinų sandorių sutartims – jų nacionalinės nuostatos dėl perkėlimo į nacionalinę teisę netaikomos jokiems kitiems tokį poveikį turintiems „veiksmams“; viena valstybė narė šios nuostatos visai neperkėlė į savo nacionalinę teisę;
- dvi valstybės narės į savo nacionalinę teisę nevisiškai perkėlė 1 straipsnio 4 dalies b punktą – jų perkėlimo į nacionalinę teisę aktuose kalbama apie „sandorį“ ir „prekybos pavedimą“, tačiau neminimi kiti „veiksmai“ ar „pasiūlymas“;
- keturios valstybės narės į savo nacionalinę teisę nevisiškai perkėlė 1 straipsnio 4 dalies c punktą, kuriame numatyta, kad 5 straipsnis taip pat taikomas veiksmams, susijusiems su lyginamaisiais indeksais.

3.2. Terminų apibrėžtys (2 straipsnis)

2 straipsnyje apibrėžiama 14 techninių terminų, svarbių taikant Direktyvą. Visos valstybės narės, išskyrus vieną, tinkamai perkėlė šių terminų apibrėžtis į savo nacionalinę teisę.

Vienoje valstybėje narėje vis dar nėra termino „lyginamasis indeksas“ (Nr. 6) apibrėžties.

3.3. Nusižengimai

3, 4 ir 5 straipsniais valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad bent sunkių nusižengimų atvejais ir kai jie padaromi tyčia nusikalstamai veikai būtų priskiriami trijų tipų piktnaudžiavimo rinka nusižengimai:

- prekyba vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija, patarimas kitam asmeniui ar jo skatinimas prekiauti vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija (3 straipsnis);
- neteisėtas viešai neatskleistos informacijos atskleidimas (4 straipsnis) ir
- manipuliavimas rinka (5 straipsnis).

3.3.1. Horizontalieji klausimai

Kadangi Direktyva nustatytos būtiniausios taisyklės, valstybės narės piktnaudžiavimo rinka atžvilgiu gali priimti ar toliau taikyti griežtesnes baudžiamosios teisės nuostatas.

Pavyzdžiui, valstybės narės nusikalstamai veikai gali priskirti piktnaudžiavimo rinka atvejus, kurie nėra laikomi „**sunkiais**“. Iš tiesų dauguma valstybių narių pasinaudojo šia galimybe neteisėto viešai neatskleistos informacijos atskleidimo atvejais. Kalbant apie kitus du nusižengimus, šia galimybe pasinaudojo mažuma valstybių narių. Tačiau net ir minimalų reikalavimą viršijusios valstybės narės paprastai tai darė neatsižvelgdamos į 11 ir 12 konstatuojamosiose dalyse pateiktus nebaigtinius kriterijų sąrašus. Tai išsamiau išanalizuota 4.1 skirsnyje. Be to, galimybe valstybėms narėms nusikalstamai veikai priskirti tik sunkius atvejus kartais buvo pasinaudojama siekiant pateisinti nusikaltimo elementų sumažinimą. Pavyzdžiui, manipuliavimo rinka „bet kuriuo kitu elgesiu“ alternatyva, numatyta 5 straipsnio 2 dalies a punkte, nebuvo perkelta į nacionalinę teisę, todėl atsirado spraga, susijusi su šio nusižengimo priskyrimu nusikalstamai veikai.

Pagal Direktyvą nėra reikalaujama, kad valstybės narės nusikalstamai veikai priskirtų nusižengimus, padarytus dėl **aplaidumo**, nors 21 konstatuojamojoje dalyje aiškiai nurodyta, kad valstybės narės gali numatyti, kad piktnaudžiavimas rinka, įvykdytas dėl neatsargumo arba didelio aplaidumo, būtų laikomas baudžiamuoju nusižengimu. Kelios valstybės narės pasinaudojo šia galimybe ir nusikalstamai veikai priskyrė tam tikros formos aplaidų elgesį, pvz., kai asmuo turėtų žinoti, kad informacija yra viešai neatskleista. Tai išsamiau išanalizuota 4.3 skirsnyje.

Kai kurios valstybės narės į nusižengimo apibrėžtį įtraukė Direktyvoje nenumatytų elementų, visų pirma susijusių su psichologiniu elementu (*mens rea*). Pavyzdžiui, nacionaliniuose teisės aktuose buvo numatytas **konkretus ketinimas** įgyti neteisėtą pranašumą arba sudaryti

neteisėtą nepalankią padėtį. Komisija laikėsi nuomonės, kad tai yra leistina kaip atvejo „sunkumo“ išraiška.

3.3.2. Prekyba vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija

3 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad valstybės narės imasi būtinų priemonių siekdamos užtikrinti, kad prekyba vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija, patarimas kitam asmeniui ar jo skatinimas prekiauti vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija būtų laikomi baudžiamaisiais nusižengimais (1 dalis). Šios direktyvos tikslais laikoma, kad prekiaujama vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija, kai asmuo turi viešai neatskleistos informacijos ir ta informacija pasinaudoja, kad savo ar trečiojo asmens sąskaita tiesiogiai ar netiesiogiai įsigytų ar perleistų finansines priemones, su kuriomis ta informacija yra susijusi (2 dalis).

3 dalies pirmoje pastraipoje pateiktas asmenų, kuriems taikomas šis straipsnis, sąrašas. Be to, antroje pastraipoje nurodyta, kad šis straipsnis taip pat taikomas bet kuriam asmeniui, kuris įgijo viešai neatskleistos informacijos kitomis aplinkybėmis nei nurodyta pirmoje pastraipoje kai tam asmeniui žinoma, kad tai yra viešai neatskleista informacija. Dvi valstybės narės į savo nacionalinę teisę neperkėlė pirmiau minėto įpareigojimo („kitos aplinkybės“).

Patarimo kitam asmeniui ar jo skatinimo prekiauti vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija nusižengimas išsamiau apibrėžtas 3 straipsnio 6 dalyje. Viena valstybė narė į savo nacionalinę teisę nevisiškai perkėlė nuostatą dėl šio nusižengimo, nes jis nėra priskiriamas nusikalstamai veikai, jei kitas asmuo nepasinaudoja patarimu.

3.3.3. Neteisėtas viešai neatskleistos informacijos atskleidimas

Pagal 4 straipsnio 1 dalį neteisėtas viešai neatskleistos informacijos atskleidimas, kaip apibrėžta 2–5 dalyse, yra laikomas nusikalstama veika.

Rengiant šią ataskaitą tik viena valstybė narė dar nebuvo visiškai suderinusi savo teisės aktų su šiuo straipsniu, nes ji nusikalstamai veikai nepriskyrė tolesnio patarimų ar skatinimų atskleidimo, kaip reikalaujama pagal 4 straipsnio 4 dalį.

3.3.4. Manipuliavimas rinka

5 straipsniu valstybės narės įpareigojamos manipuliavimą rinka priskirti nusikalstamai veikai kaip nurodyta tame straipsnyje. Iš esmės nusižengimui priskiriami šie veiksmai: sandorio sudarymas, prekybos pavedimo pateikimas ar bet kuris kitas elgesys, jei tuo būdu skleidžiami melaginti ar klaidinantys signalai rinkoms ar užsitikrinama neįprasta finansinės priemonės kaina.

Dėl šio straipsnio kilo daugiausia su perkėlimu į nacionalinę teisę susijusių problemų. Iš viso nustatyta daugiau nei 20 problemų septyniose skirtingose valstybėse narėse.

Visos šios septynios valstybės narės patyrė problemų į savo nacionalinę teisę perkeldamos 2 dalies a punktą, kuriame nurodoma, kad manipuliavimą rinka sudaro „sandorio sudarymas, prekybos pavedimo pateikimas ar bet kuris kitas elgesys, jei tuo būdu: i) skleidžiami

melaginti ar klaidinantys signalai dėl finansinės priemonės ar su ja susijusios biržos prekių neatidėliotinų sandorių sutarties pasiūlos, paklausos ar kainos; <…>“ [pabraukta papildomai].

Visais atvejais atitinkamos valstybės narės į nusižengimo apibrėžtį neįtraukė „bet kurio kito elgesio“. Be to, trys valstybės narės neįtraukė biržos prekių neatidėliotinų sandorių sutarčių. Viena valstybė narė apskritai neperkėlė šios pastraipos į nacionalinę teisę.

Panašiai, kaip pirmiau aptartu atveju, kalbant apie 2 dalies b punktą (apgaulingas elgesys, darantis poveikį finansinių priemonių ar su jomis susijusios biržos prekių neatidėliotinų sandorių sutarties kainai) ir c punktą (informacijos, kuria pateikiami melagingi ar klaidinantys signalai, skleidimas per žiniasklaidos priemones siekiant gauti naudos), atitinkamai keturios ir trys valstybės narės neįtraukė visų elgesio formų ir (arba) biržos prekių neatidėliotinų sandorių sutarčių.

Galiausiai keturios valstybės narės į savo nacionalinę teisę neperkėlė visų 2 dalies d punkto (manipuliavimas rinka apskaičiuojant lyginamąjį indeksą) elementų – ši pastraipa visiškai nebuvo perkelta į nacionalinę teisę arba į ją nebuvo įtrauktas „bet kokios veiklos“, kuria siekiama manipuliuoti apskaičiuojant lyginamąjį indeksą, vykdymas.

3.4. Kurstymas, bendrininkavimas, raginimas ir bandymas (6 straipsnis)

Pagal 6 straipsnio 1 dalį valstybės narės įpareigojamos nusikalstamai veikai priskirti kurstymą, bendrininkavimą ir raginimą vykdyti nusižengimus, nustatytus Direktyvos 3 (išskyrus patarimą kitam asmeniui ar jo skatinimą prekiauti vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija), 4 ir 5 straipsniuose.

Pagal 6 straipsnio 2 dalį už bandymą taip pat baudžiama kaip už nusikalstamą veiką, bet tik pagal 3 straipsnį (įskaitant patarimą kitam asmeniui ar jo skatinimą prekiauti vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija) ir 5 straipsnį, o ne už neteisėtą viešai neatskleistos informacijos atskleidimą (4 straipsnis).

Visos valstybės narės laikosi šių reikalavimų, kurie paprastai yra nustatyti jų atitinkamų baudžiamųjų kodeksų bendrojoje dalyje.

3.5. Baudžiamosios sankcijos fiziniams asmenims (7 straipsnis)

7 straipsnio 1 dalimi valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad už 3–6 straipsniuose nurodytus nusižengimus būtų taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios baudžiamosios sankcijos.

Pagal 7 straipsnio 2 dalį už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimą rinka skiriama maksimali ne trumpesnė kaip ketverių metų laisvės atėmimo bausmė. Pagal 7 straipsnio 3 dalį už neteisėtą viešai neatskleistos informacijos atskleidimą skiriama maksimali ne trumpesnė kaip dvejų metų laisvės atėmimo bausmė.

Atitiktis 7 straipsnio 1 daliai buvo vertinama atsižvelgiant į:

i. sankcijų už panašias nusikalstamas veikas dydį;

ii. kitų rūšių nusikalstamas veikas, už kurias atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose numatytos tokio pat dydžio sankcijos.

Visose valstybėse narėse už piktnaudžiavimo rinka nusižengimus numatyta laisvės atėmimo bausmė. Maksimali didžiausios laisvės atėmimo bausmės riba buvo 10 metų. Nustatyta, kad viena valstybė narė pažeidė savo įsipareigojimą pagal 7 straipsnio 2 dalį, nes minimali maksimalaus dydžio sankcijos už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimą rinka riba buvo mažesnė nei ketveri metai. Kita valstybė narė taikė skirtingas sankcijas 3 straipsnio 3 dalies d punktui ir 3 straipsnio 3 dalies a, b ir c punktams.

3.6. Juridiniai asmenys (8 ir 9 straipsniai)

3.6.1. Juridinių asmenų atsakomybė (8 straipsnis)

8 straipsnio 1 dalyje nustatyta valstybių narių pareiga užtikrinti, kad juridiniai asmenys galėtų būti traukiami atsakomybėn už piktnaudžiavimo rinka nusižengimus, jeigu juos jų naudai padarė asmenys, užimantys to juridinio asmens struktūroje tam tikras pareigas, jeigu jie turėjo teisę:

a) atstovauti juridiniam asmeniui;
b) priimti sprendimus juridinio asmens vardu arba
c) vykdyti kontrolę juridinio asmens struktūroje.

Nors 8 straipsnio perkėlimo į nacionalinę teisę lygis skiriasi atsižvelgiant į Direktyvoje nustatytas ribas, visose valstybėse narėse veikia sistemos, kuriomis užtikrinama, kad juridiniai asmenys už piktnaudžiavimo rinka nusižengimus būtų patraukti atsakomybėn. Pagal 18 konstatuojamąją dalį atsakomybė gali būti baudžiamoji ir nebaudžiamoji.

Kelių valstybių narių teisinėse sistemose nenumatyta juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė, tačiau yra nustatytos administracinės ir civilinės sankcijos. Tačiau daugumoje valstybių narių nustatyta baudžiamosios atsakomybės juridiniams asmenims taikymo tvarka.

Pagal 8 straipsnio 2 dalį juridinis asmuo laikomas atsakingu ir tais atvejais, kai piktnaudžiavimo rinka nusižengimą buvo įmanoma įvykdyti dėl šių asmenų nepakankamos priežiūros ar kontrolės. Dvi valstybės narės dar nėra tinkamai perkėlusios šios nuostatos į savo nacionalinę teisę.

8 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė apima galimybę patraukti baudžiamojon atsakomybėn fizinį asmenį, padariusį piktnaudžiavimo rinka nusižengimą. Tai buvo taikoma visose valstybėse narėse.

3.6.2. Juridiniams asmenims taikomos sankcijos (9 straipsnis)

9 straipsnyje numatyta, kad valstybėse narėse juridiniams asmenims yra taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasomosios sankcijos, kurios apima baudžiamojo arba ne baudžiamojo pobūdžio baudas. Valstybės narės taip pat gali numatyti kitas nepinigines sankcijas; a–e punktuose pateiktas nebaigtinis tokių papildomų sankcijų sąrašas.

Tais atvejais, kai, kaip daugelyje valstybių narių, baudų dydis nebuvo siejamas su iš nusikaltimo gauta nauda arba juridinio asmens apyvarta ir kai baudų dydis buvo įvertintas kaip nedidelis, buvo atsižvelgiama į papildomas sankcijas. Kai atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose, be baudų, buvo numatytos papildomos kartu taikomos sankcijos (*pvz.*, teisės į valstybės teikiamas lengvatas atėmimas, likvidavimas teismo nurodymu ir kt.), sankcijų sistema toje valstybėje narėje iš principo buvo laikoma atitinkančia Direktyvos reikalavimus.

Atsižvelgiant į kriterijus, visos valstybės narės 9 straipsnį į savo nacionalinę teisę perkėlė patenkinamai, nors kartais skiriamos baudos buvo palyginti mažos. Visos valstybės narės juridiniams asmenims taip pat nustatė kitokias sankcijas nei baudos. Iš Direktyvoje nustatytų galimybių pirmumas teiktas laikinam ar nuolatiniam teisės verstis komercine veikla atėmimui ir likvidavimui teismo nurodymu.

3.7. Jurisdikcija (10 straipsnis)

Pagal 10 straipsnio 1 dalį valstybės narės įpareigojamos nustatyti savo jurisdikciją dėl piktnaudžiavimo rinka nusižengimų remiantis:

a) teritoriškumo principu (visas nusižengimas arba jo dalis yra padaryta valstybės narės teritorijoje) ir
b) pilietybės principu (nusižengimą padaręs asmuo yra valstybės narės pilietis).

Visose valstybėse narėse 10 straipsnio 1 dalies a punkte numatytas teritoriškumo principas yra nustatytas aiškiose bendrosiose nuostatose, pagal kurias jų teritorijoje padarytoms nusikalstamoms veikoms yra taikoma jų jurisdikcija. Daugumos valstybių narių nacionalinės teisės aktuose taip pat numatytos aiškios nuostatos, pagal kurias jurisdikcija taikoma tais atvejais, kai nacionalinėje teritorijoje padaryta dalis nusižengimo. Galima numanyti, kad kitose valstybėse narėse, kuriose nedaroma skirtumo tarp viso nusižengimo arba jo dalies, yra numatytos abi galimybes apimančios nuostatos. Vienoje valstybėje narėje taip yra dėl jurisprudencijos.

Kaip ir pirmiau minėtu atveju, visos valstybės narės yra tinkamai perkėlusios į savo nacionalinę teisę 10 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytą pilietybės principą kaip pagrindą nustatyti jurisdikciją. Paprastai valstybėse narėse reikalaujama, kad pažeidėjas nusižengimo padarymo momentu būtų jų pilietis.

Daug valstybių narių pasinaudojo Direktyvoje numatytomis galimybėmis, kad išplėstų savo jurisdikciją. Penkios valstybės narės nusprendė savo jurisdikciją taikyti nusižengimams, įvykdytiems prieš vieną iš jų piliečių (realinis principas). Keturiolika valstybių narių nusprendė pasinaudoti 10 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta galimybe jurisdikciją taikyti nuolatiniams gyventojams; šešios valstybės narės pagal 10 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą galimybę taiko jurisdikciją nusižengimams, įvykdytiems juridinio asmens, įsisteigusio jų teritorijoje, naudai; keturiolika valstybių narių netaiko abipusio baudžiamumo nusižengimų, įvykdytų jų piliečių užsienyje, atveju.

4. POREIKIS IŠ DALIES PAKEISTI DIREKTYVĄ

Pagal 12 straipsnį Komisija turi įvertinti ne tik Direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę, bet prireikus ir poreikį ją iš dalies pakeisti, be kita ko, dėl sunkių atvejų aiškinimo, sankcijų dydžio ir Direktyvoje nurodytų neprivalomų elementų (žr. 5 skirsnį).

4.1. Sunkių atvejų aiškinimas

Direktyvoje pateikiamas nebaigtinis „sunkių“ atvejų požymių sąrašas. Šie kriterijai galėtų būti taikomi atskirais atvejais, siekiant nustatyti, ar konkretus atvejis yra „sunkus“. Pagal 11 konstatuojamąją dalį prekyba vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir neteisėtas viešai neatskleistos informacijos atskleidimas turėtų būti laikomi sunkiais nusižengimais, pavyzdžiui, tokiais atvejais, kai daromas didelis poveikis rinkos vientisumui, faktiniam ar galimam gautam pelnui arba išvengtam nuostoliui, rinkai padarytos žalos dydžiui arba finansinių priemonių, kuriomis prekiaujama, bendrai vertei. Kitos aplinkybės, į kurias būtų galima atsižvelgti, yra priklausymas nusikalstamai organizacijai ar recidyvizmas.

Panašiai, kaip pirmiau minėtu atveju, manipuliavimas rinka turėtų būti laikomas sunkiu nusižengimu, pavyzdžiui, tokiais atvejais, kai daromas didelis poveikis rinkos vientisumui, faktiškai ar tikėtinai gautam pelnui ar išvengtam nuostoliui, rinkai padarytos žalos dydžiui, finansinės priemonės ar biržos prekių neatidėliotino sandorio sutarties vertės pokyčio lygiui arba iš pradžių panaudotų lėšų kiekiui, arba kai manipuliavimą atlieka asmuo, įdarbintas arba dirbantis finansų sektoriuje arba priežiūros ar reguliavimo institucijoje (12 konstatuojamoji dalis).

Valstybės narės tam tikru mastu rėmėsi šiomis konstatuojamosiomis dalimis. Tačiau daugeliu atvejų jos atsižvelgė tik į vieną ar kelis minėtus kriterijus, pvz., finansinių priemonių, kuriomis prekiaujama, vertę. Palaikant neoficialius ryšius kelios valstybės narės pabrėžė, kad konstatuojamosios dalys nėra privalomos. Daugelis valstybių narių nusprendė nusižengimo apibrėžtį arba sankcijas abstrakčiai taikyti tik sunkiais atvejais.

4.2. Sankcijų dydis

Kalbant apie sankcijų dydį, problemų dėl atitikties buvo labai nedaug. Tik vienoje valstybėje narėje minimali maksimalaus dydžio sankcijos už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimą rinka riba buvo mažesnė nei ketveri metai. Dažnai viršutinė laisvės atėmimo bausmės riba buvo didesnė nei atitinkamai ketveri ir dveji metai, numatyti Direktyvoje.

4.3. Neprivalomi elementai

Išskyrus nuostatas dėl jurisdikcijos (žr. 3.7 skirsnį), santykinai nedaug valstybių narių įgyvendino neprivalomus Direktyvos elementus. Nors 21 konstatuojamojoje dalyje aiškiai nustatyta, kad valstybės narės gali numatyti, kad piktnaudžiavimas rinka, įvykdytas dėl neatsargumo arba didelio aplaidumo, būtų laikomas baudžiamuoju nusižengimu, daugeliui valstybių narių kyla abejonių, ar nagrinėjami nusižengimai iš tikrųjų gali būti padaryti netyčia.

Nepaisant to, vienoje valstybėje narėje už aplaidų elgesį baudžiama tais atvejais, kai asmuo turėjo žinoti, kad informacija yra viešai neatskleista, arba turėtų žinoti, kad elgesys grindžiamas viešai neatskleista informacija; kitoje valstybėje narėje nusikaltimu laikomas tik tyčinis elgesys, o aplaidus elgesys laikomas baudžiamuoju nusižengimu; dar kitoje valstybėje narėje didelio aplaidumo atvejais nusikalstamai veikai priskiriami ir eiliniai nusižengimai. Trijose valstybėse narėse aplaidūs veiksmai paprastai yra priskiriami nusikalstamai veikai.

Kai kuriais kitais atvejais valstybės narės taip pat viršijo Direktyvoje nustatytus minimalius reikalavimus. Tai daugiausia susiję su manipuliavimo rinka nusižengimo taikymo sritimi, sankcijomis fiziniams asmenims ir piktnaudžiavimo rinka nusižengimų priskyrimu nusikalstamai veikai nepriklausomai nuo to, ar jie sunkūs, ar ne. Iš tiesų tik dvi valstybės narės vienaip ar kitaip neviršijo Direktyvoje nustatytų ribų (perteklinis reglamentavimas).

5. IŠVADOS

Ši direktyva buvo priimta siekiant užtikrinti finansų rinkų vientisumą ir sustiprinti investuotojų apsaugą ir pasitikėjimą šiomis rinkomis. Apskritai taikant Direktyvą sukuriama pridėtinė vertė, nes šie tikslai pagrindžiami baudžiamąja teise ir užtikrinamas veiksmingas Reglamento įgyvendinimas bent jau sunkiais piktnaudžiavimo rinka atvejais.

Išskyrus 5 straipsnį (dėl manipuliavimo rinka), dauguma valstybių narių teisingai perkėlė į savo nacionalinę teisę Direktyvos nuostatas dėl piktnaudžiavimo rinka nusižengimų priskyrimo nusikalstamai veikai, baudžiamųjų sankcijų ir juridinių asmenų atsakomybės. Dėl kai kurių straipsnių, pavyzdžiui, nuostatų dėl jurisdikcijos, nenustatyta jokių su perkėlimu į nacionalinę teisę susijusių problemų. Kalbant apie manipuliavimą rinka, į nacionalinės teisės aktus paprastai nebūdavo įtrauktas manipuliavimo „bet kuriuo kitu elgesiu“ ir (arba) „susijusio su biržos prekių neatidėliotinų sandorių sutartimis“ elementas.

Atlikus vertinimą paaiškėjo, kad Direktyvą būtų galima taikyti geriau – didžioji dalis valstybių narių į savo nacionalinę teisę perkėlė daugumą Direktyvos nuostatų, tačiau iš viso 11 valstybių narių patyrė perkėlimo į nacionalinę teisę problemų, susijusių su viena ar keliomis nuostatomis, kaip nurodyta ankstesniuose skirsniuose.

Komisija toliau vertins, kaip valstybės narės laikosi Direktyvos, ir imsis visų tinkamų priemonių, kad visoje Europos Sąjungoje užtikrintų atitiktį Direktyvos nuostatoms.